

УДК72.01/03“18-19”

Ю.В.Івашко

СПЕЦИФІКА ШКІЛ МОДЕРНУ В УКРАЇНІ І ПРОБЛЕМА ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ В МОДЕРНІ УКРАЇНИ

Останнім часом спостерігається підвищена зацікавленість дослідників і архітекторів-проектувальників архітектурно-мистецькою спадщиною модерну /ар-нуво або сецесії/. Слід згадати наукові дослідження українських вчених професорів В. Ясієвича /7/, В. Тимофієнка /5/, В. Чепелика, які досліджували окремі аспекти модерну України. Якщо враховувати численні наукові видання, присвячені модерну, в країнах Європи та в Росії, стає зрозумілим, що погляди різних вчених на характеристику модерну іноді відрізняються. Зокрема, в дослідженнях окремих російських вчених модерн представлений як неоднорідне, багатозначне явище з безліччю різноманітних течій всередині його. Логічно обґрунтованою є теза про еkleктичність модерну, який, по суті, не має всіх класичних ознак стилю. Незважаючи на те, що дослідження модерну в Україні охоплює в першу чергу “архітектуру ар-нуво”, значну увагу приділено еkleктиці і неостілям, які тісно переплелись з модерном, створивши об’єкти, які умовно можуть бути охарактеризовані як приклади “модернізованої готики”, “модернізованого ампіру” чи “модернізованого Ренесансу” /останній термін особливо відповідає характеристиці модерну Чернівців/. На відміну від європейського та російського модерну, який досліджений досить повно, модерн різних шкіл України досліджений неоднаково: особлива увага вчених приділялась в основному львівській школі і значно менше – київській, харківській, одеській школам, а також місцевим регіональним школам. “Глобальною” короткою характеристикою модерну в Україні є опубліковане дослідження проф. В.Ясієвича “Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков» /7/, окремі школи модерну досліджували Ю.Бірюльов /львівська школа/ /2/, С.Біленкова /чернівецька школа/, Ю.Івашко /київська школа/ /4/ та Л.Поліщук /станіславська школа/.

Актуальність дослідження стилістичних особливостей модерну в Україні пов’язана з необхідністю надати більш ґрунтовну об’єктивну картину виникнення, розвитку і поступового занепаду модерну в Україні в безпосередньому зв’язку з аналогічними процесами в Західній Європі та Росії. Об’єктом дослідження є модерн в Україні, предметом дослідження- стилістичні особливості модерну України. Наукова новизна отриманих результатів полягає в створенні цілісної картини модерну в Україні з усіма його різноманітними проявами, виявлення впливів європейського і російського модерну на модерн

України, узагальненні характеристик основних шкіл і в результаті виявлення місця і ролі модерну України в світовій спадщині модерну /1, 3/.

Дослідження специфіки і регіонально-національних особливостей модерну Брюсселя, Відня, Праги, Будапешту, Петербургу і Москви та порівняння її з особливостями модерну Києва, Львова, Харкова, Одеси та інших міст дозволяють висловити певні судження.

Насамперед зазначимо, що характерною для модерну /тут і надалі "модерн" розглядається насамперед як синонім "ар-нуво"/ стала імпульсивна реакція діячів мистецтва на ті кризові явища, які мали місце в суспільстві наприкінці ХІХ- на початку ХХ століть, а також на одноманітність і претензійність пануючої архітектури історизму другої половини ХІХ століття. Модерн став в основному мистецтвом промислового суспільства, яке переживало глибоку кризу духовності і якому імпонувало поетичне відображення процесів праці і символів технічного прогресу. Розвиток нового стилю відбувався паралельно з технічною революцією кінця ХІХ-початку ХХ століть.

В роботі В.Ясієвича згадуються школи модерну, назви яких походять від назви міст – київська, львівська, харківська, одеська, а побіжно згадується модерн Чернівців або Вінниці. На мій погляд, можливо виділити більш глобальні школи модерну, об'єднані спільними рисами – західну /з центром у Львові/, центральну /з центром в Києві/, східну /з центром в Харкові/ і південну /з центром в Одесі/. Така класифікація дозволить по-перше, узагальнити школи модерну, а по-друге, виявити приналежність місцевих регіональних шкіл до тієї чи іншої основної школи модерну /наприклад, модерн Чернівців належить до західної школи, Полтави – до східної, Вінниці – до центральної, Ялти – до південної/.

Найбільш яскраво і відповідно стилістиці модерн виявився в містах західної школи з центром у Львові, де було збудовано і збереглося кілька сотен прекрасних зразків цього стилю. Насамперед варто згадати будинки Львова, Чернівців, Івано-Франківська /кол. Станіслав/, об'єкти модерну є в Береговому, Стрії, Коломиї. Об'єкти модерну всіх цих міст об'єднує подібність до традицій Австро-Угорської Сечесії, оскільки тривалий час ці землі знаходились у складі Австро-Угорської імперії. Якщо проаналізувати об'єкти модерну різних міст західної школи за видами модерну /декоративний і його різновид національно-романтичний модерн та раціоналістичний модерн/ /6/, то в більшості міст переважають об'єкти декоративного модерну без національного спрямування, лише у Львові сильно виражений напрям національно-романтичного модерну і водночас є об'єкти раціоналістичного модерну.

Об'єктивною передумовою виникнення львівської сецесії був насамперед прискорений економічний і культурний розвиток міста, який тривав з кінця XIX і протягом першого десятиліття XX століть. В той час Львів був столицею австро-угорської провінції Галичина. В місті зростало населення, спостерігались урбанізаційні процеси, вирувало художньо-мистецьке життя, проводились численні мистецькі виставки, видавалась друкарська продукція. Як і в країнах Західної Європи, львівська сецесія певною мірою стала реакцією митців на урбаністичні процеси в тогочасному суспільстві, вона стала своєрідною спробою втечі від індустріальної реальності до ідеалістичного світу прекрасного. Звідси і різке зростання кількості різноманітних мистецьких об'єднань, і розвиток виставкової діяльності, і розповсюдження нових філософсько-естетичних теорій та мистецьких концепцій. Економічний і науково-технічний прогрес викликав у митців бажання повернутись назад, до природного світу і зв'язку з природним середовищем.

Спостерігається зростання обсягів різноманітної друкованої продукції, предметів широкого вжитку у новому стилістичному оформленні. Серед виставок того часу слід виділити проведену в 1903 році виставку картин відомого швейцарського художника А. Бюкліна, яка мала значний резонанс в тогочасному суспільстві. Розвитку культурно-мистецьких течій сприяла і діяльність таких художніх учбових центрів, як Політехнічний інститут, львівська Художньо-промислова школа та об'єднання "Основа" і "Спілка".

Незважаючи на те, що львівська Сецесія розвивалась в руслі загальноєвропейських культурно-мистецьких течій модерну і виникла внаслідок таких самих причин, як і європейський модерн, проте вона мала і певні відмінності, які варто перерахувати. Як зазначається в науковому дослідженні Ю.Бірюльова, відмінності полягали насамперед в наступному:

- 1/ в львівській сецесії спостерігалась інша хронологія розвитку, ніж в модерні країн Західної Європи
- 2/ незважаючи на безпосередній зв'язок з європейськими традиціями модерну, в львівській сецесії відбувалась локальна інтерпретація "ар-нуво" через течію так званого "національно-романтичного" напрямку модерну
- 3/ розвиток львівської сецесії відбувався на багатоскладній етнічній основі, на базі власних художньо-мистецьких традицій в поєднанні з європейськими засадами стилю
- 4/ розвиток національно-романтичної спрямованості львівської сецесії відбувався значною мірою завдяки таким діячам, як К.Мокловський, Т.Обмінський та Т.Лушпинський, які активно впроваджували ідею творчого переосмислення традицій народного дерев'яного будівництва та народних художніх промислів.

Авангардний характер мали сецесійні уявлення про призначення мистецтва як фактора гармонізації суспільства.

На відміну від більшості міст західної школи, у Львові було зведено багато об'єктів національно-романтичного напрямку декоративного модерну /т.зв. українського модерну/, який виявився не лише в архітектурі, а й в декоративному мистецтві, насамперед в живописі, графіці, предметах побуту, навіть в поштовій листівці, в якій в цей період надзвичайного поширення набувають національні сюжети. Мабуть, найхарактернішим взірцем національно-романтичного модерну західної школи є будівля страхового товариства “Дністер” на вулиці Руській, фасади якої прикрашені національними орнаментами, а дахи мають стилізовану народну форму.

Слід зазначити, що львівська сецесія також відзначалась складним етнічним підґрунтям і різноманітністю видів національно-романтичного модерну. В національно-романтичному модерні львівської школи відділяють такі різновиди /2/:

1/український модерн /або так звана українська “гуцульська” Сецесія/

2/польський “закопанський стиль

3/модернізована неоготика на основі польських та українських традицій

4/єврейський модерн.

Національно-романтичний модерн у львівській школі проіснував тривалий час, до 1918 року, а окремі його прояви в мистецтві відчувались ще в 1920-х роках.

Львівська сецесія певною мірою диктувала стильові особливості інших міст західної школи модерну, оскільки митці львівської школи працювали в Тернополі, Чернівцях, Коломиї, Стрії, Станіславі /Івано-Франківську/. Цим пояснюється подібність багатьох архітектурних пам'яток в цих містах з пам'ятками львівської школи модерну.

Подібні процеси економічного розвитку спостерігались і в Чернівцях, які в той час були самостійним центром автономного краю Буковина. В місті в період з 1857 до 1900 року втричі зросло населення, тривав інтенсивний містобудівний розвиток. На рубежі XIX-XX століть в Чернівцях склалась специфічна етно-культурна ситуація, про яку згадує дослідник С.Біленкова. Столиця Буковини сформувалась як багатонаціональне місто, яке постійно відчувало на собі впливи західноєвропейських культурно-мистецьких течій. Хоча Львів також був багатонаціональним містом і львівська школа модерну також зазнала стильових нашарувань багатьох культур, в чернівецькій школі модерну ці процеси більш помітні. Крім цього, якщо у львівській школі модерну працювали не лише польські, австрійські та чеські архітектори, а й місцеві, то в Чернівцях працювали віденські архітектори /в окремих випадках –

і румунські архітектори/, що пояснює невираженість національно-романтичного напрямку в чернівецькій школі модерну.

Відбувались помітні зміни в характері забудови околиць і центра міста: в той час, коли околиці ще зберігали свою одноповерхову забудову і провінційний характер, центр міста поступово набуває репрезентативного характеру, через що Чернівці починають називати “маленьким Віднем”. Наприкінці XIX століття значно покращився благоустрій міста: з’явилися нові громадські парки, водопровід, вулиці і площі в центрі міста замостили і надали їм репрезентативного характеру, набули ансамблевості вулиці Панська, Руська, Головна.

Австро-Угорській Сецесії, яка впливала на модерн західної школи, був притаманний декоративізм і водночас площинність. Значною мірою це пояснювалось тим, що апологет Віденської Сецесії Отто Вагнер виступав за площинний декор у вигляді керамічного майолікового обличкування, який легко мився і очищувався, а пошкоджені плитки можна було замінити. Класичним прикладом оздоблення в традиціях Австро-Угорської Сецесії є будівля Дирекції ощадних кас в Чернівцях / зараз – Художній музей м.Чернівці/. Автором цієї прекрасної споруди є учень віденського архітектора О.Вагнера Г.Геснер, авторський нагляд за процесом будівництва здійснював Ю.Бохнер, а в 1911 році за планом архітектора Й.Прошке було проведено реконструкцію з переплануванням приміщень першого поверху. Зовнішнє оздоблення фасадів та інтер’єри були виконані під час спорудження Дирекції і залишилися без змін. Пам’ятка є яскравим прикладом віденської Сецесії з притаманним їй синтезом мистецтв і поєднанням архітектури, скульптури, живопису, ліплення, вітражу, художнього металу.

Площинний головний фасад цієї триповерхової будівлі прикрашає розташоване над прорізами третього поверху поліхромне майолікове панно з алегоричним сюжетом, в якому проводяться аналогії між Римською і Австро-Угорською імперією часів Франца-Йосифа I. Автором цієї композиції був художник І.Лано, який лишив свій підпис в нижній частині панно. Образи дванадцяти зображених богів символізують дванадцять головних провінцій Австро-Угорщини. На даху над карнизом розташовані дві жіночі скульптури.

На рівні третього поверху розташований довгий балкон, який підтримують кронштейни. Оскільки для кращих зразків європейського декоративного модерну притаманний синтез мистецтв і виявлення основних ознак цього стилю як в інтер’єрі, так і в екстер’єрі, варто згадати про інтер’єр Дирекції ощадних кас, в якому мають місце всі ці ознаки. Два бюсти жінок розташовані перед нижнім маршем трьох маршових сходів з химерним кованим огородженням із стилізованими птахами і квітами в сплетенні

традиційної лінії модерну “удар батога”. Парадні сходи освітлюють три видовжені вікна з яскравими вітражами рослинного характеру. На одному з вітражів третього поверху в рослинні мотиви закомпоновано старовинний герб Буковини – зображення голови тура на синьо-червоному полі в обрамуванні трьох шестикутних зірок.

На третьому поверсі розташований живописний плафон на античну тему, під якими знаходиться овальний отвір в перекритті між другим і третім поверхами, який візуально об’єднує простір другого та третього поверхів і створює цікаві візуальні перспективи з другого поверху. Автором живописного панно плафону із зображенням жіночих фігур та путті ймовірно був відомий буковинський художник М.Івасюк.

Цікаво, що в будівлі збереглися навіть сантехнічні прибори і обладнання часів модерну.

В Станіславі /Івано-Франківську/ знесення на початку XIX століття міських мурів стало поштовхом до змін в розплануванні міського простору і до асиміляції фортифікаційної території з навколишнім приміським середовищем, внаслідок чого була сформована нова мережа вулиць міського каркасу. Подібно до змін в забудові Львова та Чернівців, в Станіславі починаючи з другої половини XIX століття ущільнюється забудова земельних ділянок і змінюється вектор міської забудови. Наприкінці XIX століття вмісті посилюються урбанізаційні процеси і зростає кількість міського населення. На відміну від чернівецької школи модерну, яка певною мірою не залежала від львівської школи модерну, бо представниками її були переважно віденські архітектори Сецесії, станіславська школа модерну залежала від львівської школи модерну, тому що створювалась майстрами львівської школи. Тому між станіславською і львівською школами спостерігається більша спорідненість, ніж, скажімо, між чернівецькою і львівською школами. Регіональна станіславська школа відзначається притаманною багатьом західним регіональним школам еkleктичністю, оскільки в багатьох житлових будинках риси модерну поєднуються з рисами неостилів – неокласицизму, неоренесансу, і тому часто досить важко визначити стильову приналежність того чи іншого будинку. Будинки на вул. Незалежності, Мазепи, Шашкевича, Василянок, Грушевського схожі на аналогічні будинки Праги чи Будапешту. Для них характерне застосування на головних фасадах різноманітних типів фактурної обробки поверхонь /мурування з лицьової цегли, отиньковане мурування, тинькування “під шубу”/ в поєднанні із застосуванням окремих елементів лісного фітоморфного або антропоморфного декору.

Характеризуючи об’єкти західної школи, варто зазначити, що попри певні спільні особливості між модерном різних міст, існують і певні

відмінності. Так, поява великої кількості об'єднань національної спрямованості у Львові сприяла розвитку і розповсюдженню національного мистецтва і національного напрямку в архітектурі. Втім, варто зазначити, що національно-романтичний напрямок модерну представлений у Львові не тільки об'єктами, в яких виявлені українські традиції, а й об'єктами, в яких виявлені польські стилізовані готичні традиції /слід насамперед назвати будинок на вул. Князя Романа 6 /. Будинок на вул.Князя Романа,6 був збудований в 1912-1913 роках за проектом архітекторів Р.Вольпеля, А.Міллера та С.Пліхалія і є вдалим прикладом так званої “модернізованої неоготики”. На його головному фасаді поєднуються стрільчасті арки і фігури схилених на мечі лицарів, заглиблений масивний вхід з лоджією і рельєфні зображення двох левів. В Чернівцях національно-романтичний напрямок не отримав такого розповсюдження, тому модерн тут не має такого явного національного забарвлення. Якщо порівнювати модерн Львова і модерн Чернівців, в модерні Чернівців більш помітна неоренесансна еклектичність, пов'язана насамперед з багатонаціональністю міста і різноманітністю пануючих в ньому національних культур. Внаслідок цього іноді стає дуже важко виявити стилістичну приналежність об'єкта, в якому можуть поєднуватись, скажімо, елементи модерну у вигляді жіночих макаронів на верхньому поверсі і елементи неоренесансу на нижніх поверхах.

Подібна ж еклектичність, до речі, притаманна ще одній з чотирьох основних шкіл модерну - південній з центром в Одесі. Оскільки такі міста півдня України, як Одеса, Симеїз, Ялта були багатонаціональними /особливо це стосується портових міст/, модерн в історичній забудові цих міст зазнав нашарувань неостилів другої половини XIX століття – неоренесансу, неокласицизму, а в окремих випадках – псевдо мавританського стилю з мотивами мусульманської східної архітектури. Таким чином, модерн в забудові цих міст “розчинився” в більш ранній забудові другої половини XIX століття. Наприклад, оскільки фактичний розвиток Одеси розпочався лише наприкінці ХУІІІ століття, основний масив забудови склався в XIX-XX століттях. Забудова Одеси на протязі перших двох десятиліть існування міста стримувалась суворими канонами стилю класицизму-ампіру. В другій половині XIX століття в забудові з'являються неороманські, неоренесансні і неготичні форми. Модерн в Одесі виник на початку XX століття і виявився в основному в раціоналістичному різновиді, який дещо нагадує окремі зразки модерну Петербургу /достатньо згадати будинки на вул. Дерibasівській,12 та будинок на вул. Катерининській,35/. Будинок на вул.Дерibasівській,12 водночас може вважатись і зразком “ампіризованого модерну”, тому що в ньому присутні класичні мотиви. В раціоналістичному модерні будинку на вул. Катерининській,35 присутні і елементи декору у вигляді декоративного

оздоблення площин фасадів і розташування рельєфів на тему сільської праці та індустріального розвитку в між віконних простінках другого поверху під криволінійним еркером. Втім, в Одесі є і зразки декоративного модерну, найяскравішим прикладом якого є готель “Великий Московський”/ 1904, архітектор Л.Влодек/, фасади якого пишно прикрашені ліпним декором з ліпним орнаментом та жіночими макаронами і прорізами химерної форми.

До південної школи модерну належить і катеринославська /дніпропетровська/ школа/ 7/ . Існує думка, що ця школа в основному репрезентує раціоналістичний і національно-романтичний модерн. Багато житлових будинків в стилі модерн зберігалось донедавна на вул. Серова, Писаржевського, Артема, проспекті Пушкіна. Раціоналістичний модерн Катеринослава /Дніпропетровська/ характеризувався стриманим вирішенням фасадів з обличкуванням лицьовою цеглою чи тинькуванням, обмеженою кількістю бетонних деталей, вишуканими металевими огорожами і в окремих випадках з керамічними вставками. Найяскравішим прикладом будинку в стилі національно-романтичного /українського/ модерну є нині існуючий , але перебудований будинок В.Хрещікова, який був багатофункціональною спорудою. Цей будинок відіграв роль міської доміанти і мав виразний силует з баштами, високими дахами наметового типу і куполом. Яскравим поліхромним акцентом фасаду було майолікове панно з квітами і павичем , яке оздоблювало вхід до театру.

Еклектичність відзначається і модерн центральної школи з центром в Києві, але з інших причин, ніж модерн південної школи та окремих регіональних шкіл західної школи /таких як чернівецька/ /4/ . Київ виявився дещо в стороні як від основних економічних напрямів того часу, так і в стороні від будь-яких зовнішніх впливів. На центральну школу не спричиняли такий сильний вплив ні австро-угорська Сецесія, ні російська школа модерну з основними центрами в Петербурзі і в Москві. Тому в київській школі хоча і присутні помітні впливи кожної з цих двох шкіл, проте вони “розчинені” в традиціях місцевої еkleктики. Найяскравішими зразками модерну в Києві є об’єкти, збудовані архітекторами-іноземцями за походженням, які точно втілили в своїх проектах традиції європейського декоративного модерну. Серед архітекторів київської школи модерну варто назвати поляків В.Городецького та І.Ледоховського та німця М.Клуга. Їх об’єкти /такі як “Будинок з химерами” на вул. Банковій, будинки на вул. Гончара,33, Костьольній,7, Великій Житомирській,32 та Ярославовому Валу,14-а та 14-б/ відзначаються найбільшою стильовою чистотою і ознакам європейського декоративного модерну. Є в київській школі і об’єкти раціоналістичного модерну, такі як будинок на вул. Архітектора Городецького,17/1 / архітектор

І.Беляєв/ та будинок на вул. Володимирській,61/11 /архітектор Й.Зекцер/. В більшості ж інших будинків поєдналися і елементи декоративного, і елементи раціоналістичного модерну, і відверта еkleктика.

Ще однією ознакою, притаманною саме київському модерну, варто назвати застосування місцевих рослин і тварин в фітоморфному та зооморфному декорі. Популярними стають зображення каштанового листя /будинок на вул. Великій Житомирській,32/, горобини та соняхів /плафони будинку на вул. Володимирській,61/11/ , соснових шишок /оздоблення сходової клітки будинку на вул. Кравченка,21/, латаття /”Будинок з химерами” на вул. Банковій та будинок на вул. Пушкінській,21/ . В сюжетах присутні гусі-лебеді /будинок на вул. Великій Житомирській,32/, чаплі /будинок на вул. Архітектора Городецького,17/1/, змії /варто згадати кронштейни у вигляді велетенських пітонів в будинку на вул. Гончара,33/, риби на жаби /”Будинок з химерами” на вул. Банковій/. Надзвичайного поширення набув антропоморфний декор простого сюжету і, на відміну від європейських зразків, завжди оптимістичного характеру – дівочі, жіночі і дитячі маскарони, бюсти, фігури, барельєфи і майолікові панно зрозумілої пересічному киянину тематики.

На початку ХХ ст. помітна школа модерну утворилась у Вінниці, де найвідомішим представником цього стилю був архітектор Г.Артинов. Він збудував у Вінниці кілька об’єктів раннього і пізнього модерну. Найвідомішими особняками модерну Вінниці є особняк на вул.Першого травня,66 та особняк на вул. Пушкіна,38, обидва – в стилі декоративного модерну. Ці особняки відзначаються нестандартністю планування, пластичністю фасадів, всефасадністю, химерними формами віконних та дверних прорізів та застосуванням різних видів декору – ліпного і майолікового. Оригінальності будинку на вул.Першого травня,66 надають і декоративні смуги майолікового орнаменту біло-блакитного кольору, який нагадує давньоруські солярні знаки – “сварги” – “знак сонця, що біжить.” Композиція орнаментів всюди однакова: центральна смуга – темно-бірюзового кольору, на ній розміщені кола із солярними знаками, а по краях розміщені хвилеподібні смуги бірюзового та білого кольорів. Смуги орнаментів розташовані над цоколем, під карнизами башт і дахів.

Особняк на вул. Пушкіна,38 відповідає стильовим традиціям австро-угорської Сецесії. Він триповерховий, з підкреслено масивним рустованим цоколем, з пластичними фасадами з балконами та лоджіями, прикрашеними металевими огорожами, стовпчиками та кронштейнами в стилі модерн. В формах прорізів, даху башти та декоративному оздобленні переважають криві лінії, характерні для декоративного модерну.

До центральної школи територіально належить і уманська школа модерну, для якої притаманна еkleктичність. На фасадах будинків елементи модерну поєднуються з елементами “цегляного стилю” та інших неостилів. Для уманської школи характерна стриманість декору, оригінальність віконних та дверних прорізів, наявність лінейних орнаментів, викладених в цеглі на головних фасадах. Облицювання керамічною плиткою застосоване лише в будинку на вул.Радянській,10. Зразками модерну уманської регіональної школи можна вважати будинки на вул. Радянській,10,12,14, на вул.Садовій,18 і особняки на вул. Леніна,17 та Шевченка,2.

Однією з найбільш численних за кількістю об’єктів школою модерну є східна школа з центром у Харкові, в якій переважає раціоналістичний напрямок, споріднений з раціоналістичним модерном Москви та Петербургу. Втім, харківська школа модерну представлена всіма різновидами модерну. В ній присутні об’єкти декоративного модерну /наприклад, прибутковий будинок на вул. Сумській,6 та особняк на вул. Мירוносицькій,58/, раціоналістичного модерну /багатоповерхові прибуткові будинки на вул. Полтавський шлях,14, 47/49 та 55 і на вул. Сумській,80/ та національно-романтичного /українського/ модерну /прибуткові будинки на вул. Катеринославській,26 та 67, Петинській,29, Мירוносицькій,44/. Харківська школа модерну більше, ніж київська, подібна до московської та петербурзької шкіл модерну. Будинки харківської школи більш досконалі за стилістичним вирішенням фасадів, ніж будинки київської школи. Так само як і для більшості будинків російського раціоналістичного модерну, для більшості будинків харківського модерну декор на фасадах нехарактерний, так само як і майолікові та керамічні вставки, завершення химерної форми і металеві елементи з використанням лінії “удар батога”.

Таким чином, можна зазначити, що модерн в Україні за своїм характером відзначався неоднорідністю. Різні школи модерну України різною мірою залежали від тих чи інших зовнішніх впливів. Це обумовлювалось передусім територіальною приналежністю різних частин сучасної України і економічними та політичними факторами. В цілому на території сучасної України виділяється два великих масиви, в яких були відчутні зовнішні впливи з боку інших держав: на Західну Україну спричинила вплив Австро-Угорська імперія, на південь і схід України – Росія /більшість територій сучасної України знаходились в її складі/. Разом з тим, кожна з шкіл модерну України відзначається своєю національною самобутністю і не може вважатись точною копією іноземних об’єктів модерну.

Література

1. Асеев Ю.В. Стили в архитектуре Украины. – К.: Будівельник,1989.-103 с.
2. Бірюльов Ю. Мистецтво львівської сецесії. – Л.: Центр Європи,2005. – 184 с.
3. Звід пам'яток історії та культури України. Київ:Енцикл.вид.Кн. 1,ч.1.А-Л /редкол. тому: Відп.ред.П.Тронько та ін. – К.:УРЕ,1999. – 580 с.
4. Івашко Ю. Модерн в архітектурі Києва. – К.:Гопак, 2007. – 240 с.
5. Історія української архітектури /За ред.В.Тимофієнка/. – К.,Техніка, 2003. – 472 с.
6. Шумицький М. Український архітектурний стиль. – К.:Друк. 2-ої артлі, 1914. – 60 с.
7. Ясєвич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков. – К.Будівельник,1988. – 184 с.

Анотація

В статті розглядаються особливості кожної з шкіл модерну України, аналізуються причини появи зовнішніх проявів і зовнішніх впливів в модерні України, названо основні об'єкти кожної школи.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности каждой из школ модерна Украины, анализируются причины появления внешних проявлений и внешних влияний в модерне Украины, названы основные объекты каждой школы.